

Nr 142.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring av flygvapnets reservbefälsorganisation; given Stockholms slott den 16 februari 1934.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Ivar Vennerström.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDEÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vennerström anför:

Enligt propositionen nr 50 till 1925 års riksdag, vilken i förevarande avseende lämnades utan erinran av riksdagen, avsågs flygvapnets reservpersonal skola utgöras dels av pensionerade officerare och underofficerare och dels av officerare, vilka efter genomgången reservofficersutbildning vid flygvapnet utnämnts till fänrikar i flygvapnets reserv.

Beträffande den förstnämnda kategorien, vars ställning i olika avseenden är reglerad genom för densamma gällande pensionsbestämmelser, innehåller 1925 års försvarsbeslut icke några särskilda uttalanden. I fråga om i reserven utnämnd personal meddelas däremot vissa organisatoriska föreskrifter. Med hänsyn till tjänstens vid flygvapnet säregna karaktär ansågos sistnämnda personals tjänstgöringsförhållanden icke böra ordnas på sätt skett för arméns och marinens motsvarande personal. Under det att vid armén och marinen förutsattes en mångårig tjänstetid med vissa i regel korta och relativt sällan återkommande inkallelser till övning, skulle de i flygvapnets reserv utnämnda officerarna i fredstid icke hava någon obligatorisk tjänstgöringsskyldighet efter utbildningens avslutande utan endast efter eget medgivande kunna inkallas till tjänstgöring vid flygvapnet. Det förutsattes dock, att nyutnämnda fänrikar skulle fullgöra frivillig tjänstgöring om två månader. I likhet med arméns och marinens motsvarande officerare skulle fänrikar i flygvapnets reserv vid officersutnämningen utbekomma ekiperingshjälp med 750 kronor. I flygvapnets reserv utnämnda fänrikar skulle efter avslutandet av nyssnämnda tjänstgöring om två månader erhålla en särskild kontant gottgörelse av 1,000 kronor. Några bestämmelser i övrigt angående ifrågavarande reservpersonals tjänstgöringsskyldighet, befordran, avgång m. m. återfinnas icke i försvarsbeslutet.

Efter flygvapnets uppsättande hava åtskilliga personer blivit utbildade och antagna till reservofficerare vid flygvapnet och dessa hava i regel, efter frivilligt åtagande, med vissa mellanrum inkallats till tjänstgöring, i den mån medel för ändamålet stått till förfogande. Kostnaderna för denna tjänstgöring hava, i vad avser de inkallades avlöningsförmåner, bestritts av den under flygvapnets avlöningsanslag uppförda anslagsposten för flygvapnets reservpersonal. Den del av reservpersonalen, som sålunda varit inkallad till tjänstgöring, har även befodratts, varvid de för arméns reservofficerare tillämpade befodringsprinciperna i huvudsak kommit till användning.

Den sålunda på grundval av 1925 års försvarsbeslut skapade reservorganisationen vid flygvapnet har av olika anledningar icke ansetts tillfredsställande. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 juni 1932 har *chefen för flygvapnet* under framhållande av den nuvarande organisationens brister avgivit förslag till ny förordning angående personal i flygvapnets reserv.

Enligt detta förslag skall flygvapnets reservpersonal utgöras av

- a) officerare, underofficerare och civilmilitära tjänstemän, vilka med fyllnadspension avgått från beställning på flygvapnets stat (pensionsavgångna);
- b) officerare, underofficerare och civilmilitära tjänstemän, vilka vid eller efter avgång från beställning på flygvapnets stat utan fyllnadspension på ansökan vunnit inträde i reserven (förtidsavgångna);
- c) officerare och underofficerare, vilka inom flygvapnets reserv vunnit sin första officers- respektive underofficersanställning (i reserven utnämnda).

Vidare avses i flygvapnets reserv skola ingå officerare, underofficerare, underbefäl och civilmilitära tjänstemän, vilka vid mobilisering blivit kon-

stituerade eller anställda i samma reserv. Med avseende å denna personal föreslås i detta sammanhang inga reglerande föreskrifter.

Beträffande den *pensionsavgångna personalen* ifrågasättes icke i förslaget någon ändring i de föreskrifter, som för närvarande jämlikt vederbörliga pensionsbestämmelser gälla i fråga om denna personals tjänstgöringsskyldighet, skyldighet att under viss tid kvarstå i reserven m. m. Vid tjänstgöring under fredstid skall nämnda personal åtnjuta avlöning enligt samma grunder som arméns och marinens motsvarande personalkategorier.

Vad den *förtidsavgångna* och *i reserven utnämnda personalen* angår, skall densamma i likhet med den pensionsavgångna personalen vara tjänstgöringsskyldig i krig och då värnpliktiga eljest inkallas för rikets försvar eller säkerhet ävensom vid sådan övning, som anbefalles för utrönande av flygvapnets krigsberedskap. Härutöver skola förtidsavgångna och i reserven utnämnda officerare och underofficerare vara skyldiga att intill utgången av det kalenderår, under vilket de uppnå 40 års ålder, vart annat år fullgöra en repetitionsövning om 30 dagar. Officerare, som önska vinna kaptensbefordran, skola dessutom i regel vara skyldiga att genomgå en särskild utbildningskurs om 60 dagar. — All förtidsavgången och i reserven utnämnd personal förutsättes skola vara tjänstgöringsskyldig intill fyllda 55 år. — I avseende å avlöningsförmåner under tjänstgöring, pension m. m. för ifrågasvarande personal föreslås i huvudsak samma bestämmelser, som i berörda hänseenden för närvarande gälla för arméns motsvarande personal. Sålunda skall, bland annat, under tjänstgöring i fredstid lön utgå enligt lägsta löneklassen inom den lönegrad, vilken motsvarande beställningshavare på aktiv stat tillhör, och efter den ortsgrupp, dit förläggningsorten för det truppförband (formation), vid vilket tjänstgöringen äger rum, blivit hänförd. — Ekiperingshjälp skall enligt förslaget utgå till i flygvapnets reserv utnämnda officerare och underofficerare enligt samma grunder som till arméns och marinens motsvarande personal, d. v. s. med 750 kronor till officer och 600 kronor till underofficer. — Förtidsavgångna och i reserven utnämnda officerare och underofficerare, vilka i vederbörlig ordning fullgjort föreskriven tjänstgöringsskyldighet eller till följd av under tjänstgöring ådragen skada eller sjukdom urståndsatts att fullgöra nämnda skyldighet, föreslås skola i likhet med vad som gäller för arméns reserver efter uppnåendet av 55 års ålder erhålla årlig pension, officer med 900 kronor och underofficer med 672 kronor. I reserven utnämnd befattningshavare skall under angivna villkor därjämte vara berättigad att efter fyllda 42 år utbetala i stället för pensionen ett mot dennas efter 5 procent kapitaliserade värde svarande belopp. Därest sådan befattningshavare avlider, innan han uppnått den för rätt till pension stadgade levnadsåldern, skall, därest han fullgjort honom dittills åliggande tjänstgöringsskyldighet eller till följd av under tjänstgöring ådragen skada eller sjukdom urståndsatts att fullgöra nämnda skyldighet, till hans efterlevande utbetalas ett mot pensionens vid tiden för dödsfallet efter 5 procent kapitaliserade värde svarande belopp. Därest förtidsavgången eller i reserven utnämnd officer eller underofficer av skada eller sjukdom, som

ådragits utom tjänsten, hindrats att till någon del fullgöra honom åliggande tjänstgöring skall, därest det styrkes, att detta hinder oavbrutet förelegat, på Kungl. Maj:ts prövning bero, huruvida av eljest enligt vad nyss nämnts utgående pensionsförmåner vederbörande må tilldelas vad som motsvarar den i reserven fullgjorda tjänstgöringen.

Enligt förslaget skola de nya bestämmelserna — utom beträffande avlöning under tjänstgöring — icke äga tillämpning i fråga om i reserven utnämnda officerare, som vid förordningens ikraftträdande redan tillhöra flygvapnets reserv, såvida de icke med tillämpning av förordningens bestämmelser bliva skyldiga att fullgöra minst tre repetitionsövningar utöver den tjänstgöring om två månader, som de enligt nu gällande föreskrifter hava att fullgöra för erhållande av den förut omnämnda särskilda gottgörelsen å 1,000 kronor. Har den, som i enlighet härmed beviljats anställning jämlikt de nya bestämmelserna, uppburit dylik särskild gottgörelse och icke i samband med övergången återbetalat densamma, skall pension eller däremot svarande förmån utgå med endast hälften av vad som eljest enligt förslaget skall tillkomma honom eller hans efterlevande.

Vid det av chefen för flygvapnet framlagda förslaget var fogat ett av *flygstyrelsen* i ärendet avgivet yttrande, däri framhållits, att de anslag, som huvudsakligen berördes av förslaget, vore avlöningsanslaget (anslagsposten: flygvapnets reservpersonal) samt flygövnings- och flygmaterielanslagen. Enligt försvarspropositionen till 1925 års riksdag beräknades kostnaderna för reservpersonalen under nämnda tre anslag till respektive 50,000, 38,000 och 36,000 kronor per år. Då den nya organisationen uppnått full omfattning, komme de årliga utgifterna för denna att uppgå till, i runda tal, under avlöningsanslaget 39,000 kronor, under flygövningsanslaget 73,000 kronor samt under flygmaterielanslaget 66,000 kronor. Det framlagda förslaget, jämfört med de beräkningar, som låge till grund för 1925 års försvarsbeslut, skulle således vid fullbordad organisation medföra en merutgift av cirka 54,000 kronor. Härvid hade dock hänsyn icke tagits till de pensionsförmåner, som skulle utgå enligt förslaget och vilka komme att belasta avlöningsanslaget.

Över det av chefen för flygvapnet framlagda förslaget till ändrad reservbefälsorganisation hava utlåtanden avgivits av *armé- och marinförvaltningarna* samt *cheferna för generalstaben* och *marinstaben*, varjämte *svenska reservunderofficersförbundet* beretts tillfälle att inkomma med yttrande i ärendet. Vidare har *chefen för flygvapnet* den 31 januari 1933 på anmodan inkommit med ett av yttrande i ämnet från *flygstyrelsen* åtföljt utlåtande i anledning av vad de i ärendet hörda myndigheterna samt svenska reservunderofficersförbundet i detsamma anført. Härjämte hava utlåtanden i ärendet avgivits av *försvarsväsendets lönenämnd* samt *1930 års försvarskommission*.

Arméförvaltningen, som begränsat sin granskning av förslaget till frågorna om de olika personalgruppernas anställnings- och tjänstgöringsförhållanden, har icke ansett sig böra ifrågasätta några jämkningar i förslaget.

Marinförvaltningen har ifrågasatt sådan ändring av förslaget, att furir vid flygvapnet måtte vid avsked ur aktiv tjänst kunna vinna inträde i reserven även utan samband med befordran till sergeant.

Chefen för generalstaben har i sitt utlåtande i ärendet anfört, bland annat, att skäl syntes föreligga, att i reservorganisationens underbefälskategori icke endast upptaga civilmilitära tjänstemän av underbefäls tjänsteklass utan även vissa från flygvapnets stat avgångna underbefäl.

Chefen för marinstaben har funnit det föreliggande förslaget väl avpassat för tillgodoseende av såväl tjänstens krav som personalens intressen.

Svenska reservunderofficersförbundet har i sin förenämnda skrivelse i ärendet hemställt om vissa ändringar uti de i förslaget upptagna avlönings- och pensionsbestämmelserna för reservpersonalen. Sålunda borde enligt förbundets mening förslagets bestämmelse, att beställningshavare i reserven under tjänstgöring skall åtnjuta avlöning enligt lägsta löneklassen inom den lönegrad, vilken motsvarande beställningshavare på aktiv stat tillhör, utbytas mot föreskrift att avlöning i dylikt fall i stället skall utgå enligt den löneklass, som vederbörande skulle hava tillhört, därest han innehaft tjänst på aktiv stat. Vidare borde pensionsåldern för reservpersonalen sänkas till den för motsvarande personal på aktiv stat bestämda eller 50 år, varjämte rätten att utfå det kapitaliserade värdet av reservbefälspensionen borde utsträckas att gälla även den förtidsavgångna personalen. Slutligen borde bestämmelse meddelas i syfte att, om befattningshavare till följd av sjukdom, ådragen utom tjänsten, hindrats att fullgöra viss honom åliggande tjänstgöring, befattningshavaren eller, om sjukdomen medfört dennes död, de efterlevande anhöriga eller annan rättsinnehavare, icke i pensionshänseende komme i sämre ställning än i det fall, där tjänstgöringsuppskovet föranletts av annan anledning än sjukdom.

I sitt utlåtande i ärendet den 31 januari 1933 har *chefen för flygvapnet* förklarat sig icke kunna biträda marinförvaltningens och chefs för generalstaben förslag angående upptagande i flygvapnets reservbefälsorganisation av visst underbefäl.

Flygstyrelsen har i sitt vid chefs för flygvapnet nyssnämnda utlåtande fogade yttrande framhållit, att anledning icke syntes föreligga att i avseende å avlöningsförmåner under tjänstgöring samt pensionsålder ställa flygvapnets reservbefäl i annan ställning än reservpersonalen vid de övriga försvarsgrenarna. Ej heller syntes skäl föreligga att nu påkalla en förnyad omprövning av de utav riksdagen tidigare gillade grunderna med avseende å reservpersonalens löne- och pensionsförmåner. Styrelsen skulle dock icke hava något att erinra mot, att vissa jämkningar vidtoges i förslaget för tillmötesgående av de utav reservunderofficersförbundet uttalade önskemålen beträffande reservpersonalens ställning i pensionshänseende vid uppskov med tjänstgöring på grund av sjukdom, ådragen utom tjänsten, ävensom i avseende å den förtidsavgångna personalens pensionsrätt.

Försvarsväsendets lönenämnd, som lämnat utan erinran de i förslaget upptagna avlönings-, pensions- och övergångsbestämmelserna, har därjämte anfört följande.

Reservunderofficersförbundet hade framställt visst förslag i syfte att, där någon, som på grund av sjukdom, ådragen utom tjänsten, hindrats att fullgöra en del av tjänstgöringen, avlidit, hans efterlevande anhöriga eller annan rättsinnehavare skulle utbekomma kapitaliserat värde av pension efter gynnsammare grunder än gällande bestämmelser för arméns och marinens reservpersonal för sådant fall medgåve. Sagda förslag syntes grunda sig på den uppfattningen, att rätt till kapitaliserat värde skulle föreligga i fall, där vederbörande på grund av uppskov av annan anledning än sjukdom icke fullgjort honom eljest åliggande tjänstgöringsskyldighet. Denna uppfattning låte emellertid icke förena sig med de i anslutning till 1927 års riksdagsbeslut för förstnämnda fall meddelade bestämmelserna och de synpunkter, som legat till grund för riksdagsbeslutet i denna del. Under åberopande härav och då anledning saknades att i förenämnda avseende göra åtskillnad mellan flygvapnets och övriga försvarsgrenars reservpersonal, funne sig lönenämnden icke kunna förorda någon ändring av det remitterade förslaget i den riktning, reservunderofficersförbundet påyrkat.

1930 års försvarskommission har i sitt utlåtande meddelat, att kommissionen ansåge, att ett genomförande i princip eller i huvudsakliga delar av det föreliggande förslaget till reservbefälsförordning för flygvapnet icke komme att föregripa kommissionens slutliga ställningstagande till förevarande spörsmål.

Härefter har *försvarsväsendets underbefälsförbund* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 19 januari 1934 hemställt, att det av chefen för flygvapnet framlagda förslaget till reservbefälsorganisation vid flygvapnet måtte ändras därhän, att nämnda organisation jämväl komme att omfatta en reserv av underbefäl.

Chefen för flygvapnet har i över sistnämnda skrivelse den 24 januari 1934 avgivet utlåtande förklarar sig vidhålla sin tidigare uttalade åsikt, att det för närvarande icke kunde anses vara nödvändigt, att underbefäl upptoges bland flygvapnets reservbefäl.

Flygstyrelsen har i skrivelse den 30 januari 1934 meddelat, att den föreslagna reservbefälsinstitutionens utökande med underbefäl komme att efter genomförd organisation medföra en årlig kostnadsökning av omkring 26,000 kronor.

I likhet med chefen för flygvapnet anser jag, att flygvapnets nuvarande reservbefälsorganisation icke fyller de krav, som ur militär synpunkt böra kunna ställas på densamma. De brister, som vidlåda denna organisation, hänföra sig till bestämmelserna om reservens omfattning samt reservpersonalens tjänstgöring och kvarstående i tjänst m. m. Med hänsyn till betydelsen för flygvapnet att äga tillgång till en i kvantitativt och kvalitativt hänseende tillfredsställande reservbefälskår synas därför åtgärder utan uppskov böra vidtagas i syfte att utbygga flygvapnets reserv med vissa personalkategorier, åstadkomma förbättrade rekryteringsmöjligheter och bibringa personalen ökad fredsutbildning.

Chefens för flygvapnet i angivna syfte framlagda förslag innebär, dels att flygvapnets reservorganisation skall utbyggas att omfatta motsvarande personalkategorier som arméns reserver, dock ej underbefäl, dels ock att för

arméns reservpersonal gällande bestämmelser angående tjänstgöringsskyldighet i fredstid, avlöningsförmåner under tjänstgöring, pensionering m. m. skola i huvudsak tillämpas å motsvarande personal vid flygvapnet. Mot förslaget hava de i ärendet hörda myndigheterna i stort sett icke haft något att erinra, dock att marinförvaltningen och chefen för generalstaben ansett, att flygvapnets reservpersonal även borde omfatta visst underbefäl. Jämväl försvarsväsendets underbefälsförbund har gjort framställning om dylik ändring i den föreslagna organisationen.

Med hänsyn till chefens för flygvapnet uppfattning att för närvarande något behov icke föreligger att i vapnets reservorganisation upptaga underbefäl anser jag mig icke nu böra ifrågasätta upprättandet av en underbefälsreserv. Mot förslaget i övrigt har jag i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna intet att erinra.

Såsom framgår av flygstyrelsens i ärendet verkställda utredning, kommer den föreslagna organisationen, fullt genomförd, att betinga en kostnad, som med cirka 54,000 kronor överstiger de utgifter, den nuvarande organisationen enligt beräkningarna i 1925 års försvarsbeslut förutsatts skola medföra. Härtill komma kostnaderna för den förtidsavgångna och i reserven utnämnda personalens pensionsförmåner, vilka kostnader dock för närvarande undandraga sig en tillförlitlig beräkning.

Vid kostnadsfrågans bedömande bör emellertid beaktas, att den ökade tillgång på reservbefäl, som vid genomförandet av den föreslagna organisationen erhålles, torde komma att minska nu föreliggande behov av kommanderad personal från armén och marinen, vilket i viss mån uppväger förenämnda kostnadsökning.

Enligt vad jag inhämtat kommer den föreslagna organisationens genomförande icke att medföra några särskilda kostnader för budgetåret 1934/1935, varför några medel för ifrågavarande ändamål icke behöva beräknas i riksdagen för nämnda budgetår.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de av mig förordade grunderna för en omorganisation av flygvapnets reservbefälsinstitution.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Alf Ewerlöf.